Київський університет імені Бориса Грінченка

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра філософії та релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

_____Наталія ВІННІКОВА

«__» _____2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

для аспірантів

спеціальності 031 Релігієзнавство

рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

освітньо-наукові програми «Релігієзнавство»

Київ – 2023

Розробники:

Додонов Роман Олександрович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка

Ломачинська Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Додонов Роман Олександрович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Ломачинська Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства
протокол № 2 від 13 вересня 2022 р.
Завідувач кафедри _____ Іван ОСТАЩУК

Робочу програму погоджено з гарантом ОНП «Релігієзнавство» 13.09.2022 р.
Гарант ОНП «Релігієзнавство» _____ Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

Робочу програму перевірено
«13».09.2022 р.
Завідувач аспірантури, докторантури _____ Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:
на 2023/2024 н.р. _____ (Горбань О.В.), «01» 09 2023 р., протокол № 1
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ___ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ___ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ___ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6 / 180	
Рік навчання	1,2	1,2
Семестр	1,2,3	1,2,3
Кількість модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, в тому числі:	180	180
Аудиторні	48	24
Модульний контроль	12	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	90	156
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомлення здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» з актуальними проблемами сучасного філософського дискурсу.

Завдання навчальної дисципліни – сформувати наступні загальні та фахові компетентності:

- **ЗК 1**: Здатність до розуміння широкого кола світоглядних питань, системних зв'язків між явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ і процесів; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу.
- **ФК 7**: Здатність до диференціації наукової діяльності відповідно до спеціальності; ґрунтовно знати історію релігії, в тому числі й сучасні релігійні вчення, напрямки; володіти сучасним концептуальним апаратом релігієзнавства; вміння практичного реформування релігієзнавчих досліджень в Україні на основі аналізу зарубіжного досвіду та з урахуванням актуальних проблем сучасного релігієзнавства.
- **ФК 10**: Здатність досліджувати та аналізувати державно-конфесійні відносини як систему суспільних відносин, здійснювати моніторинг і аналіз внутрішньої та міжнародної релігійної ситуації,

розробляти інноваційні рекомендації стосовно підтримки в Україна міжконфесійної згоди.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Актуальні проблеми філософського дискурсу» аспіранти повинні отримати:

- **ПРН 1** Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ і процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
МОДУЛЬ І. КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ					
Змістовий модуль І. Сутність філософського знання у гуманітарній системі знань					
Тема 1. Основні проблеми філософського знання	5	1			4
Тема 2. Особливості філософського знання	7	1	2		4
Тема 3. Передумови виникнення філософії	5	1			4
Тема 4. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду	7	1	2		4
Модульний контроль	2				
Разом за змістовним модулем	26	4	4		16
Змістовий модуль ІІ. Культурно-історична зумовленість формування філософських знань Стародавнього Світу					
Тема 5. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу	6	2			4
Тема 6. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії	6	2			4
Тема 7. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї	6	2			4

Тема 8. Передумови виникнення давньогрецької філософії	**4**		**2**		**2**
Модульний контроль	**2**				
Разом за змістовним модулем	**24**	**6**	**2**		**14**
Семестровий контроль	**10**				
Разом за модулем	**60**	**10**	**6**		**30**
МОДУЛЬ ІІ. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ СХІДНОГО І ЗАХІДНОГО СВІТОГЛЯДУ					
Змістовий модуль І. Особливості західного світогляду					
Тема 1. Соціально-культурні аспекти східного і західного типів світосприйняття: спільне і відмінне	5	**1**			**4**
Тема2.Космологічно-онтологічний характер давньогрецького світогляду	7	**1**	**2**		**4**
Тема3.Етико-психологічний символізм західноєвропейського середньовічного світогляду	5	**1**			**4**
Тема 4. Гносеологічні засади світогляду Нового часу	7	**1**	**2**		**4**
Модульний контроль	2				
Разом за змістовним модулем	26	**4**	**4**		**16**
Змістовий модуль ІІ. Особливості східного світогляду					
Тема 5. Загальні засади формування світоглядних традицій Сходу	**6**	**2**			**4**
Тема 6. Становлення давньоіндійських засад філософського світосприйняття	**6**	**2**			**4**
Тема 7. Світоглядні орієнтири давньокитайської ідейно-культурної традиції	**6**	**2**			**4**
Тема 8. Вплив ісламського релігійного світогляду на розвиток арабо-мусульманської філософії	**4**		**2**		**2**
Модульний контроль	**2**				
Разом за змістовним модулем	**24**	**6**	**2**		**14**
Семестровий контроль	**10**				
Разом за модулем	**60**	**10**	**6**		**30**
МОДУЛЬ ІІІ. ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ					
Змістовий модуль І.					
Тема 1. Поняття філософського дискурсу	6	**2**			**4**
Тема 2. Позитивістська парадигма сучасності	6		**2**		**4**
Тема 3. Марксизм та неомарксизм	6	**2**			**4**
Тема 4. Структуралізм і постструктуралізм	6		**2**		**4**
Модульний контроль	2				
Разом за змістовним модулем	26	**4**	**4**		**16**
Змістовий модуль ІІ.					
Тема 5. «Філософія життя»	**6**	**2**			**4**
Тема 6. Феноменологія. Екзистенціалізм. Герменевтика	**6**	**2**			**4**

Тема 7. Сучасні школи релігійної філософії	6	2			4
Тема 8. Сучасний філософський процес	4		2		2
Модульний контроль	2				
Разом за змістовим модулем	24	6	2		14
Семестровий контроль	10				
Разом за модулем	60	10	6		30
Разом за освітньою програмою	180	30	18		90

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	**Усього**	**Розподіл годин між видами робіт**			
		Аудиторна:			**Самостійна**
		Лекції	**Семінари**	**Практичні**	
МОДУЛЬ І. КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ					
Змістовий модуль І. Сутність філософського знання у гуманітарній системі знань					
Тема 1. Основні проблеми філософського знання	7	1			6
Тема 2. Особливості філософського знання	7		1		6
Тема 3. Передумови виникнення філософії	7		1		6
Тема 4. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду	9	1			8
Разом за змістовним модулем	**30**	**2**	**2**		**26**
Змістовий модуль ІІ. Культурно-історична зумовленість формування філософських знань Стародавнього Світу					
Тема 5. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу	7	1			6
Тема 6. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії	7	1			6
Тема 7. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї	7		1		6
Тема 8. Передумови виникнення давньогрецької філософії	9		1		8
Разом за змістовним модулем	**30**	**2**	**2**		**26**
Разом за модулем	**60**	**4**	**4**		**52**
МОДУЛЬ ІІ. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ СХІДНОГО І ЗАХІДНОГО СВІТОГЛЯДУ					
Змістовий модуль І. Особливості західного світогляду					
Тема 1. Соціально-культурні аспекти східного і західного типів світосприйняття: спільне і відмінне	7	1			6

Тема 2. Космологічно-онтологічний характер давньогрецького світогляду	7		1		6
Тема 3. Етико-психологічний символізм західноєвропейського середньовічного світогляду	7		1		6
Тема 4. Гносеологічні засади світогляду Нового часу	9	1			8
Разом за змістовним модулем	**30**	**2**	**2**		**26**
Змістовий модуль ІІ. Особливості східного світогляду					
Тема 5. Загальні засади формування світоглядних традицій Сходу	**7**		**1**		**6**
Тема 6. Становлення давньоіндійських засад філософського світосприйняття	**7**	**1**			**6**
Тема 7. Світоглядні орієнтири давньокитайської ідейно-культурної традиції	**7**	**1**			**6**
Тема 8. Вплив ісламського релігійного світогляду на розвиток арабо-мусульманської філософії	**9**		**1**		**8**
Разом за змістовним модулем	**30**	**2**	**2**		**26**
Разом за модулем	**60**	**4**	**4**		**52**
МОДУЛЬ ІІІ. ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ					
Змістовий модуль І.					
Тема 1. Поняття філософського дискурсу	7	1			6
Тема 2. Позитивістська парадигма сучасності	7		1		6
Тема 3. Марксизм та неомарксизм	7	1			6
Тема 4. Структуралізм і постструктуралізм	9		1		8
Разом за змістовним модулем	**30**	**2**	**2**		**26**
Змістовий модуль ІІ.					
Тема 5. «Філософія життя»	7	1			6
Тема 6. Феноменологія. Екзистенціалізм. Герменевтика	7	1			6
Тема 7. Сучасні школи релігійної філософії	7		1		6
Тема 8. Сучасний філософський процес	9		1		8
Разом за змістовним модулем	**30**	**2**	**2**		**26**
Разом за модулем	**60**	4	4		52
Разом за освітньою програмою	**180**	**12**	**12**		**156**

5. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І. КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Сутність філософського знання у гуманітарній системі знань

Тема 1. Основні проблеми філософського знання

Загальне уявлення про філософію і філософування. Походження терміну «філософія». Філософія і мудрість. Філософія як самоусвідомлення епохи. Різновиди філософування. Метафізичний і філософський способи мислення. Філософування як діалог і бесіда. Філософія як пізнання людини і Всесвіту. Роль філософії у пізнанні світу та завдання її вивчення. Філософування як і пізнання. Філософія як процес створення та взаємодіалогу множини філософських учень, як процес творчого синтезу людських знань, аналізу пізнавальних зусиль та моральних явищ.

Ключові слова: філософія, метафізика, діалектика, світогляд, буття, мудрість, досвід, пізнання, смерть, безсмертя

Тема 2. Особливості філософського знання

Предмет філософії. Структура і дисциплінарна будова філософського знання. Філософія в системі культури. Філософія і наука. Ціннісний вимір філософії. Філософія і релігія. Філософія і мистецтво. Філософія і етика. Філософія і пізнання людини.

Ключові слова: гносеологія, онтологія, аксіологія, антропологія, праксеологія, культура, релігія, етика.

Тема 3. Передумови виникнення філософії

Економічні, соціально-політичні та ідеологічні зміни, що передували виникненню філософії у Індії, Китаї та Греції. Особливості суспільств общинно-родової формації. Міф як форма існування духу общинно-родового суспільства. Тотеми як стражі культу предків і табу як унормування форм поведінки. Фетишизм, анімізм та магія як складові міфологічного світогляду. Міфологічний світогляд як постійне відтворення традиції та родової моралі.

Ключові слова: міф, міфологічний світогляд, фетишизм, анімізм, тотем, табу.

Тема 4. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду

Проблема відношення людини до світу. Поняття світогляду. Світогляд як спосіб орієнтації людини у системі життєвих цінностей та пріоритетів і як життєва позиція. Переживання і осмислення світу – від світовідчуття до світорозуміння. Філософія як пошук відповідей на питання сенсу життя у кризові періоди соціального буття. Виникнення філософії як критичне ставлення до традиції, сумнів у міфологічному світорозумінні. Філософія як пошук внутрішньої свободи. Складові світогляду: переконання, ідеали,

цінності і знання. Споглядання, пояснення та перетворення світу як світоглядні позиції і способи освоєння світу. Історичні типи світогляду.

Ключові слова: свобода мислення, переконання, ідеали, цінності, знання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. Культурно-історична зумовленість формування філософських знань Стародавнього Світу

Тема 5. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу

Зміна типів господарської діяльності, розвиток ремесел та поява міст як передумова виникнення системи практичних знань у культурі Месопотамії та Єгипту. Формування першооснов астрономії, алгебри та геометрії, медицини та хімії як основа виникнення суперечності між міфологічним та раціонально-скептичним мисленням. Гальмівний вплив касти жерців як основи традиційно міфологічного світогляду на формування філософських духовних передумов освоєння світу.

Ключові слова: архаїчне мислення, міфологічний світогляд, релігійний культ.

Тема 6. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії

Розмаїття традицій міфологічної свідомості аріїв та доарійських племен стародавньої Індії. Мета філософського мислення давньоіндійських мудреців як осмислення природного і людського буття в загальних зв'язках і розвитку. Абсолютизація знання, що веде до блага. Вчення про моральність життєвого і посмертного шляху людини. Ідея вічного кругообігу душі і тіла. Духовні пам'ятки Стародавньої Індії: Веди, Упанішади, Брахмани, Махабхарата, Рамаяна. Філософські школи Давньої Індії: особливості їх становлення. Школи астік(«ортодоксальних» індійських філософських шкіл, які визнають життя після смерті і авторитет Вед.): санкх'я, йога, ньяя, вайшешіка, міманса, веданта; школи настік (школи, що не визнають Вед:): чарвака-локаята, джайнізм, буддизм. Даршана як відкриття істинності у всій її цілісності і повноті. Ідея карми як вибір між свободою та моральною відповідальністю.

Філософська система санкх'я, її духовна спрямованість. Причинно-наслідкові зв'язки як основа формування світу у філософській системі санкх'я. Йога як практичне втілення системи санкх'я та її ідейний зміст.

Ідейні системи ньяя та вайшешіка, їх зміст. Моральні принципи ньяя-вайшешіка: доброчестя, відмова від насильства, правдивість, чисті думки. Ідейні системи мімінса та веданта у давньоіндійській філософії, їх змістовна основа. Чарвака-локаята як опозиція брахманізму, її онтологічні, гносеологічні та психологічні ідеї.

Ключові слова: брахманізм, карма, мокша, самсара, астіка, настіка, йога, аскеза, буддизм, джайнізм.

Тема 7. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї

Соціально-економічні та політичні передумови становлення духовної культури давньокитайського суспільства. Особливості родової системи Давнього Китаю та її моральна філософія. Результат індивідуальної творчості мудреців – «досконало мудра людина». Моральна спрямованість колективних праць давньокитайських мудреців: «Книга давнини» як спроба

знайти першопричину сущого, пояснити розмаїття предметів та явищ навколишнього світу; «Книга пісень» як спроба пояснити походження племен та ремесел; «Книга історії» – збірка історичних документів; «Книга гір та морів» – виклад давньокитайської міфології; «Книга порядку» – відомості про норми соціальної та політичної поведінки; «Книга перемін» – містичні пророцтва через гексограми, спроба пошуку внутрішніх сил виникнення та змін усього сущого.

Докорінні зміни давньокитайського суспільства у V - IV ст. до н.е. Основні філософські школи Давнього Китаю: «служивих людей»(конфуціанці), моїстів (моцзя), даосистів (даоцзя), законників, легістів (фацзя), софістів (мінцзя), прихильників учення про інь і янь, натурфілософів.

Ключові слова: дао, де, жень, обов'язок, ритуал, мораль.

Тема 8. Передумови виникнення давньогрецької філософії

Три світоглядні принципи формування давньогрецької філософії: ідея космічного порядку, що підкоряється закону (nomos); розвиток математичних (передусім, геометричних) уявлень; формування життєво-практичного розуму, що використовував мову як засіб суспільних маніпуляцій. Захоплення риторикою як передумова формування здатності до самостійного мислення. Усвідомлення людини крізь призму нової світоглядної позиції, а саме – людина – істота політична, моральна, здатна жити за законом та правом. Здатність філософської рефлексії до творення трансцендентного, метафізичного світу. Розвиток філософсько-гносеологічної рефлексії як розширення світу ідеальних об'єктів. Формування герменевтико-екзистенційної моделі розуміння світу.

Ключові слова: буття, небуття, число, стихії, матерія, душа.

МОДУЛЬ ІІ. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ СХІДНОГО І ЗАХІДНОГО СВІТОГЛЯДУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Особливості західного світогляду

Тема 1. Соціально-культурні аспекти східного і західного типів світосприйняття: спільне і відмінне

Міфологія як передумова формування світоглядних систем Заходу і Сходу. Економіко-політичний чинник визначення світоглядних орієнтирів. Релігійна парадигма як передумова морально-регулятивних чинників східного і західного світосприйняття. Спільність ціннісного аспекту східного і західного типів світосприйняття: основні проблеми - добра і зла, справедливості та несправедливості, дружби, любові, щастя, страждання тощо. Людино вимірність розвитку східного і західного типів мислення.

Основні відмінності у східній та західній парадигмі мислення: ставлення до природи (ідея панування у західному світорозумінні та гармонії – у східному); відмінності панівних соціальних цінностей (цінності демократії, свободи – західний тип світосприйняття та традиціоналізм і звичаєвість – у східному); відмінності духовного складу людини певної культури (раціонально-логічний стиль мислення, схильність до чіткості, послідовність, індивідуалізм – західний стиль мислення, почуття глибинної єдності всього, дух спільності та неподільної єдності – східний).

Ключові слова:*міф, цінності, світогляд, мораль, моральність, традиція, звичай*

Тема 2. Космологічно-онтологічний характер давньогрецького світогляду

Вплив міфологічних уявлень на становлення античного світорозуміння.

Онтологічний характер філософського знання у до сократичний період. Симбіоз етико-космологічних підходів давньогрецького філософського мислення у аналізі першооснов реальності. Космогонічне усвідомлення світу як порядку, породженого із хаосу.

Зародження і перетворення перших діалектичних ідей у західноєвропейській традиції. Вплив онтологічних та соціально-філософських ідей Геракліта на античну філософську традицію.

Формування ідеї буття у елейській школі як перехід від повсякденного чуттєво-предметного досвіду до інтелектуального роздуму.

Усвідомлення світу як макрокосму зі своїми внутрішніми законами, що не залежать від волі людини. Прагнення до істинного знання як спосіб осягнення єдності та духовної досконалості мікрокосму людської сутності та макрокосму універсуму у Сократа та Платона.

Систематизація філософського знання та реалізація дуалістичного принципу мислення у Аристотеля.

Ключові слова:*міф, архе, логос, знання*

Тема 3. Етико-психологічний символізм західноєвропейського середньовічного світогляду

Традиціоналізм середньовічного світорозуміння. Патристика як форма

побудови християнської культури та її само рефлексія. Міжкультурний синтез християнського релігійно-філософського світогляду. Хаотичність та недосконаліть світу земного як протиставлення світу небесного. Християнське філософствування як екзегеза священного тексту. Становлення християнської теології як релігійно-філософської герменевтики.

«Апофатичний» характер християнського філософствування - спроба аналізу божественного як непізнанного. «Катафатична» теологія про походження та пізнання світу, сутність і призначення людини.

Відмова від раціонального пізнання у чернечо-містичній традиції.

Символізм християнського філософського світосприйняття.

Ключові слова: *теологія, душа, дух, сакральне, профанне, геоцентризм, креаціонізм, теоцентризм*

Тема 4. Гносеологічні засади світогляду Нового часу

Формування принципу активності у філософії Нового часу. Ідея інновацій, прагнення індивідуальної свободи та соціального прогресу. Людина як вершина світотворення. Протиставлення гуманізму та антропоцентризму. Основна ознака – орієнтація на ідеал раціонального знання, наявність добре розробленої логіки, понятєвого апарату, теорії пізнання та методології; цінування нового, підтримка новацій, орієнтація на майбутнє; перевага індивідуального над загальним.

Ключові слова:*гуманізм, раціоналізм, антропоцентризм*

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. Особливості східного світогляду

Тема 5. Загальні засади формування світоглядних традицій Сходу

Філософська думка Стародавнього Сходу як культурно-історичний феномен. Розмаїтість онтологічних гносеологічних концепцій філософських шкіл Стародавніх Індії та Китаю як основа та логічний наслідок східного світорозуміння.

Ірраціоналізм як спосіб ставлення до світу. Колективізм як соціальна домінанта: цінність суспільства є вищою, ніж цінність окремої особистості; ідея єдності особистості і суспільства.

Прагнення східних етико-філософських концепцій до світоглядно-орієнтованого знання, до таких форм духовної культури як релігія, мистецтво, мораль. Саморефлекція, перебудова внутрішнього світу та самовдосконалення. Підпорядкування основних сфер життя єдиному канону; орієнтація на цінності традиції; домінування загального над індивідуальним; афористичний стиль мислення.

Ключові слова:*моральність, гуманність, справедливість, доброчесність, традиція, ритуал*

Тема 6. Становлення давньоіндійських засад філософського світосприйняття

Формування давньоіндійського світогляду як органічний перехід від міфологічного до релігійно-філософського світогляду. Вплив містико-релігійної обрядовості на формування давньоіндійського світогляду.

Уявлення про Абсолют як безликий метафізичний принцип.

Філософський монізм, дуалізм та плюралізм у давньоіндійській онтології.

Людина як частина тваринного світу у давньоіндійських філософських системах, що обіймає домінантне становище завдяки знатності мислення.

Специфіка відношення душі й тіла, духовного і тілесного як безперервне самовдосконалення душі й тіла шляхом самозаглиблення людини у свій внутрішній світ, що реалізується через безпосереднє бачення й переживання. Етичний контекст духовних пошуків філософів Стародавньої Індії як звільнення від тягот життя, спасіння у великій пустоті та вічному небутті, що стоять поза феноменальним світом.

Ідея кастової системи суспільства як жорстка нормативна модель соціальної поведінки, орієнтована на підтримку усталеної світобудови.

Етико-релігійна ідея самовдосконалення людської душі як подолання страждання у світоглядній концепції буддизму. Ідея єдності душі і тіла, духовного і тілесного, свідомості і матерії, активно-діяльної сутності і людини, і світу у давньоїндійському світосприйнятті.

Ключові слова:*брахман, дхарма, карма, самсара, атман, каста, мокша, нірвана*

Тема 7. Світоглядні орієнтири давньокитайської ідейно-культурної традиції

Ідеал вчителя-аскета у становленні давньокитайського філософського мислення. Загальні засади давньокитайського світогляду: ґрунтована на релігійно-міфологічному світогляді, слабкий зв'язок з наукою, гуманність, антропоцентризм, зв’язок з проблемами моралі, пізнання, природи, соціального управління.

Формування суспільного світогляду у межах конфуціанства: проблеми взаємовідносин між людьми, виховання, моральність.

Світоглядні орієнтири монізму: піднесення здібних, шанування мудрості; шанування єдності; загальна любов та взаємна вигода.

Формування суспільного світогляду у межах даосизму: існування всесвіту за законами всезагального і невидимого закону всього існуючого - дао, якому підпорядковуються природа, суспільство, поведінка і мислення індивідів. Звеличення аскетизму і недіяння, яке є водночас найбільшим діянням, оскільки завдяки йому можна досягнути вершин пізнання. У досконалій людині головним є не "благородство" (соціальний статус), а природність доброчесності.

Ключові слова:*жень, лі, сяо, дао*

Тема 8. Вплив ісламського релігійного світогляду на розвиток арабо-мусульманської філософії

Вплив арістотелізму на розвиток арабської філософії.

Внутрішньо мусульманська полеміка як ключовий фактор становлення екзегетики ісламу.

Теїстична концепція ісламу з жорстким поділом трансцендентного Бога та фізичного світу. Моністична концепція єдності буття суфізму.

Божественний акт творення як прояв Творця через сотворений ним світ. Два рівні богоявлення: розкриття божественного буття в іменах Господа та в конкретних формах чуттєвого світу. Божественні імена як теологічні категорії та філософські універсалії (Ібн Арабі).

Креаціаністична концепція Ібн Рушда як приведення Всевишнім речі з потенційного існування в актуальне.

Ключові слова: *доля, вибір, закон*

МОДУЛЬ ІІІ. ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Тема 1. Поняття філософського дискурсу

Поняття «текст»-«контекст»-«дискурс». Філософування як діалог: комунікативна природа дискурсу. Дефініція філософського дискурсу. Філософія і світогляд. Раціональність. Типи раціональностей. Специфіка філософської раціональності. Ознаки постнекласичної раціональності. Антропний принцип. Синергетика. Філософія як процес створення та взаємодіалогу множини філософських вчень як процес творчого синтезу людських знань, аналізу пізнавальних зусиль та моральних явищ. Томас Кун «Структура наукової революції». Поняття «парадигма», «філософсько-світоглядна парадигма». Класифікація філософсько-світоглядних парадигм сучасності. Основні філософські напрямки і течії – репрезентанти парадигм. Сциєнтизм та антисциєнтизм.

Ключові слова: дискурс, раціональність, діалог, парадигма, світоглядно-філософська парадигма, сцієнтизм, антисциєнтизм.

Тема 2. Позитивістська парадигма сучасності

Історичні умови виникнення позитивістської філософії. Загальні риси «першого позитивізму» (О. Конт, Г. Спенсер, Дж.С. Міль). «Другій позитивізм». Характеристика емпіріокритицизму (Е. Мах, Р. Авенаріус). Неопозитивізм. Школа «логічного позитивізму». Основні ідеї представників Віденського гуртка. М. Шлік. Р. Карнапп. Логічний атомізм. Філософія лінгвістичного аналізу Л. Вітгенштейна. «Логіко-лінгвістичний трактат». Аналітична філософія. Течія «загальної семантики». Постпозитивізм і його представники: К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд. Принципи верифікації і фальсифікації. Філософія науки.

Ключові слова: позитивізм, «перший позитивізм», «другій позитивізм», емпіріокритицизм, неопозитивізм, логічний позитивізм, аналітична філософія, філософія науки.

Тема 3. Марксизм та неомарксизм

Умови виникнення, основні принципи та напрями еволюції класичного марксизму. Матеріалізм. Діалектика. Теоретична програма перебудови суспільства. «Економічна картина» світу К. Маркса та її зв'язок з принципами нової політичної філософії. Поняття способу виробництва, його

структура. Суспільно-економічна формація. Суспільні революції. Західний марксизм. Й. Діцген, А. Бабель, Ф. Мерінг, Д. Лукач, А. Грамші, П. Лафарг. Марксизм та неомарксизм: методологічна близькість і політична дистанція. Світоглядні підстави філософії неомарксизму. Неомарксизм як соціальна філософія. Проблема відчуження людини та шляхи її розв'язання. Франкфуртська школа. Тотальна негація. Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас. Сучасна комунікативна філософія.

Ключові слова: марксизм, діалектика, матеріалізм, спосіб виробництва, суспільно-еконномічна формація, революція, неомарксизм, відчуження, Франкфуртська школа, тотальна негація.

Тема 4. Структуралізм і постструктуралізм

Структуралізм. Ф. де Соссюр. Р. Якобсон. К. Леві-Стросс. Ж. Дерріда. Ж. Лакан. Р. Барт. М. Фуко. Семіотика культури. Ю. Лотман і Тартуська школа семіотики. Постструктуралізм. Ж. Делез. Ж.Ф. Ліотар. Проблема інтертекстуальності. Деконструкція. Постмодернізм. Ж Батай. Ж. Бодрійяр. Р. Рорті. Методологічні настанови постмодернізму. Філософія поверхні. Різома. Розуміння істини. Бунт проти влади мови і дискурсу. Відмова від метанарративів.

Загальна оцінка сцієнтистських парадигм сучасної філософії (прагматизм, неокантіанство, неогегельянство), їх переваги та недоліки.

Ключові слова: структуралізм, структури свідомості, семіотика культури, постструктуралізм. інтертекстуальність, постмодернізм, реконструкція, філософія поверхні, різома, метанарратив.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ.

Тема 5. «Філософія життя»

Антисцієнтистські парадигми сучасного філософування. Наростання ірраціоналістичних тенденцій. Ірраціоналізм А. Шопенгауера. «Світ як воля та уява». Волюнтаризм. Соціокультурні та світоглядні джерела «філософії життя». Ф. Ніцше та переоцінка всіх цінностей. Вчення про надлюдину. О. Шпенглер «Присмерк Європи». Соціологічне крило «філософії життя». Ф. Тьонніс. Ґ. Зіммель. Психологічне крило «філософії життя». Інтуїтивізм А. Бергсона. Виникнення психоаналізу. З. Фройд і його школа. Безсвідоме як самостійна форма буття. Людина і культура, індивідуальна і масова психологія з точки зору психоаналізу. Неофрейдизм. А. Адлер та ідея комплексу неповноцінності. Архетипи К.Г. Юнга. В. Райх як засновник фрейдомарксизму. «Гуманістичний психоаналіз» Е. Фромма. Психосинтез.

Ключові слова: ірраціоналізм, волюнтаризм, надлюдина, інтуїтивізм, безсвідоме, психоаналіз, неофрейдизм.

Тема 6. Феноменологія. Екзистенціалізм. Герменевтика

Феноменологія. Е. Гусерль. Проект філософії як строгої науки. Життєвий світ і система. Феноменологічна редукція. Інтенціональність. Феноменологічний ідеалізм (М. Гайдегер, Г. Шпет). Феноменологічний метод (М. Шелер, Н. Гартман, П. Рікер, Ж.П. Сартр, М. Мерло-Понті).

Зв'язок із екзистенціальною проблематикою.

Екзистенціалізм як філософія людського існування. Джерела екзистенціалізму (С. К'єркегор). Л. Шестов, М. Бердяєв, Х. Ортега-і-Гассет. Релігійний екзистенціалізм Г. Марселя, К. Ясперса. Атеїстичний екзистенціалізм М. Гайдегера, А. Камю, Ж.П. Сартра. Людина в умовах відчуження, соціальних криз, граничних ситуацій. Ставлення до віри. Проблема свободи людини і її сутність. Буття людини і буття світу. Проблема життя і смерті. Філософська антропологія.

Загальна проблема й історичні коріння герменевтики. Ф. Шлейєрмахер. Герменевтичне коло. В. Дільтей. Проблеми герменевтики в творчості М. Гайдегера. Онтологічна герменевтика Х.Г. Гадамера. «Істина і метод». Мова як особлива реальність. Онтологічно-гносеологічна герменевтика П. Рікера.

Ключові слова: феноменологія, життєвий світ, система, докса, феноменологічна редукція, інтенціональність, екзистенціалізм, свободи, буття людини, герменевтика.

Тема 7. Сучасні школи релігійної філософії

Зв'язок філософської та релігійної свідомості. Поняття релігійної філософії. Мусульманська філософія. Іудейська філософія. Вплив філософії буддизму на європейську філософську думку. Дзен-буддизм. Синкретичні філософські течії. Сучасна християнська філософія. Релігійне осягнення сучасних природничо-наукових теорій (П. Тейяр де Шарден). Неоавгустіанство. Неотомізм (Е. Жільсон, Ж. Марітен, К. Войтила). Онтологічні особливості неотомізма. Питання джерела пізнання. Одкровення. Вчення про душу. Антропологізм та етизація філософських побудов. Російська релігійна філософія. М. Бердяєв. Персоналізм. Екстеріорізація, інтеріоризація, трансценденція. Філософія творчості. Л. Шестов. П. Флоренський. Протестантський екзистенціалізм. Нова теологія. Деміфологізація Нового Завіту Р. Бультмана. Універсальна теологія П. Тілліха. Есхатологічна теологія Р. Нібура. Теологія «мертвого Бога» Д. Бонхеффера. Теологія надії Ю. Мольтман. Теологія революції М. Шретера, Х.Д. Вендланд і Р. Шолля. Теологія «християнського атеїзму» в постбультмановском і постбонхефферовском тлумаченні. Екуменістичні тенденції.

Ключові слова: релігійна філософія, тейярдизм, неоавгустіанство, неотомізм, персоналізм, філософія творчості, нова теологія, екуменізм.

Тема 8. Сучасний філософський процес

Характеристика суспільно-політичного життя, науково-технічного прогресу і духовної культури XX століття, їх відображення в філософській думці. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії. Основні риси сучасної філософії: практицизм, еволюціонізм, релятивізм, конкуренція раціоналізму та ірраціоналізму, сциєнтизму та антисциєнтизму. Аксіологічна забарвленість філософського знання. Прозорість кордонів між філософсько-світоглядними парадигмами. Практика переходу мислителів з однієї філософської школи до інших. Основні «повороти» мейнстріму сучасної філософії: антропологічний (1830-1850), когнітивний (1865-1920),

конкуренція раціоналізму та ірраціоналізму, сциєнтизму та антисциєнтизму. Аксіологічна забарвленість філософського знання. Прозорість кордонів між філософсько-світоглядними парадигмами. Практика переходу мислителів з однієї філософської школи до інших. Основні «повороти» мейнстріму сучасної філософії: антропологічний (1830-1850), когнітивний (1865-1920), лінгвістичний (1920-1979), постмодерністський (1979-по теп. час). Місце української національної філософії в історії світової філософської думки. Взаємозбагачення філософсько-світоглядних парадигм. Поняття філософського процесу. Перспективи розвитку філософського знання в XXI столітті.

Ключові слова: глобалізація, науково-технічний прогрес, антропологічна криза, практицизм, еволюціонізм, релятивізм, антропологічний поворот, когнітивний поворот, лінгвістичний поворот, постмодерністський поворот в філософії, українська національна філософія, філософський процес.

6. Контроль навчальних досягнень

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	10	10	10	10	10	10
2	Відвідування семінарських занять	1	6	6	6	6	6	6
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	8	40	8	40	8	40
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	6	60	6	60	6	60
5	Модульні контрольні роботи	25	2	50	2	50	2	50
6	Макс. кількість балів за видами семестрового контролю (МБ)			**166**		**166**		**166**
7	Разом:	**498**						
8	Коефіцієнт	**60:498=0,12**						
9	Екзамен	**40**						
10	Загальний бал	**100**						

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	8	40	8	40	8	40
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
5	Макс. кількість балів за видами семестрового контролю (МБ)			**64**		**64**		**64**
6	Разом:	**192**						
7	Коефіцієнт	**60:192=0,312**						
8	Екзамен	**40**						
9	Загальний бал	**100**						

7. Завдання для самостійної роботи

МОДУЛЬ І. КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

Завдання для самостійної роботи – творче есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

Тема1. Основні проблеми філософського знання

1. Головний сенс і призначення філософії;
2. Співвідношення філософії та наукового знання;
3. Унікальність філософії як специфічного духовного утворення;
4. Відображення функцій філософії у історико-філософській системі знань;
5. Діалектичний та метафізичний способи мислення у історико-філософському контексті;

6. Трансформація основної проблематики філософії в процесі розвитку духовної культури суспільства.

Тема 2. Особливості філософського знання

1. Людина як основа філософської проблематики;
2. Сутність філософського знання у Х.Ортега-і-Гассета;
3. Цінність філософської дискусії у М.К.Мамардашвілі;
4. Структура філософського знання: ґенеза та сучасність;
5. Переосмислення структури філософського знання І.Кантом.

Тема 3. Передумови виникнення філософії

1. Особливості західної та східної філософської парадигм;
2. Діалектика міфологічного світогляду у О.Ф.Лосєва;
3. Трансформація свідомості від міфу до філософії у «Державі» Платона;
4. Світоглядні межі осягнення світу у «Поетиці» Аристотеля.

Тема 4. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду

1. Світогляд як система поглядів, знань, цінностей, вірувань і переконань;
2. Світогляд як духовно-практичне освоєння світу;
3. Переваги та обмеженість окремих типів світогляду;
4. Міфологічний світогляд як результат колективного несвідомого: від архаїки до сучасності;
5. Чуттєво-емоційне як символічне і знакове у міфологічному осягненні реальності;
6. Релігійний світогляд як регулятор моральності суспільства та засіб пропаганди.

Тема 5. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу

1. Раціоналізація людської свідомості як передумова філософського осмислення світу;
2. Трансформація релігійного світосприйняття культури Стародавнього Світу: від ритуалів до моральних доктрин;
3. Політична, економічна та культурна зумовленість ґенези світоглядних орієнтирів Стародавнього Світу.

Тема 6. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії

1. Знання як шлях до блага у духовній культурі Стародавньої Індії;
2. Духовні пам'ятки давньоіндійської культури;
3. Ідея карми як пошук духовної свободи;

4. Ідейний зв'язок філософських систем санкх'я і йоги: від теорії до практики;
5. Культурно-історична зумовленість поширення релігійно-філософських ідей буддизму у давньоіндійському суспільстві.

Тема 7. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї
1. Філософські системи Стародавнього Китаю як пошук морально-правового врегулювання суспільства;
2. Філософський зміст духовних пам'яток давньокитайської писемності;
3. Трансформація анімістичних уявлень культу предків у морально-етичних доктринах давньокитайських філософських шкіл;
4. Філософський зміст «Дао де цзін»;
5. Роль морально-етичної доктрини Конфуція у формуванні суспільної свідомості Стародавнього Китаю.

Тема 8. Передумови виникнення давньогрецької філософії
1. Відображення пантеїзму давньогрецької міфологічної свідомості у формуванні філософського мислення Давньої Греції;
2. Культурно-історична зумовленість формування давньогрецької філософської системи знань;
3. Діалектико-матеріалістичні засади формування філософії у мілетській школі;
4. Філософія числа у ідейній системі Піфагора;
5. Вплив ідей Геракліта на становлення античної філософії.

МОДУЛЬ ІІ. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ СХІДНОГО І ЗАХІДНОГО СВІТОГЛЯДУ

Завдання для самостійної роботи – творче есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

Тема1. Соціально-культурні аспекти східного і західного типів світосприйняття: спільне і відмінне

1. Трансформація міфу як світоглядна реальність
2. Ідея свободи як основа формування західного світогляду
3. Політичні міфи як засіб масифікації суспільної свідомості доби індустріалізації
4. Релігійні уявлення у світоглядних системах Заходу та Сходу: спільне і відмінне

Тема 2. Космологічно-онтологічний характер давньогрецького світогляду

- Релігійно-філософська спрямованість світогляду Античності.
- Космогонічні ідеї у світоглядних орієнтаціях Античності
- Ідея гармонії тілесного і духовного у античному світогляді
- Соціальна орієнтація античного мислення

Тема 3. Етико-психологічний символізм західноєвропейського середньовічного світогляду

- Теоцентричність середньовічного світогляду
- Культ подвижництва у світоглядних орієнтаціях Середньовіччя
- Морально-етична спрямованість світогляду Середньовіччя

Тема 4. Гносеологічні засади світогляду Нового часу

- Синтез духовних досягнень античності та Середньовіччя у світоглядних засадах Нового часу
- Індивідуалізм, раціоналізм та утилітаризм як домінантні принципи світогляду Нового часу
- Антропоцентризм як шлях до духовного самовдосконалення особистості
- Світоглядні орієнтири новочасної науки

Тема 5. Загальні засади формування світоглядних традицій Сходу

- Споглядальний характер світогляду Сходу
- Морально-етична спрямованість східного світогляду
- Сенс людського буття у світоглядних концепціях Сходу

Тема 6. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії

- Міфологічні основи давньоіндійського світогляду
- Ідея циклічності Всесвіту у давньоіндійському світосприйнятті
- Шлях духовного самовдосконалення особистості у світоглядних ідеях Давньої Індії

Тема 7. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї

- Релігійно-міфологічна спрямованість давньоіндійського світогляду
- Традиціоналізм давньокитайського світосприйняття
- Соціальна орієнтація світогляду давнього Китаю

Тема 8. Передумови виникнення давньогрецької філософії

- Теологічна спрямованість ісламського світогляду
- Основи ісламського світогляду у інтерпретації Абу Мантур аль-Матуріді.
- Співвідношення віри і розуму у ісламському світосприйнятті

МОДУЛЬ ІІІ. ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОСТІ

Завдання для самостійної роботи – творче есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

Тема 1. Поняття філософського дискурсу

- Філософування як діалог: комунікативна природа дискурсу.
- Типи раціональностей. Специфіка філософської раціональності.
- Томас Кун «Структура наукової революції».
- Класифікація філософсько-світоглядних парадигм сучасності.
- Основні філософські напрямки і течії – репрезентанти парадигм.
- Сциєнтизм та антисциєнтизм.

Тема 2. Позитивістська парадигма сучасності

- Історичні умови виникнення позитивістської філософії.
- Загальні риси «першого позитивізму» (О. Конт, Г. Спенсер, Дж.С. Міль).
- «Другій позитивізм». Характеристика емпіріокритицизму (Е. Мах, Р. Авенаріус).
- Неопозитивізм.
- Школа «логічного позитивізму».
- Основні ідеї представників Віденського гуртка. М. Шлік. Р. Карнапп.
- Логічний атомізм.
- Філософія лінгвістичного аналізу Л. Вітгенштейна.
- Сучасна аналітична філософія.
- Постпозитивізм і його представники: К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд.

Тема 3. Марксизм та неомарксизм

- Умови виникнення, основні принципи та напрями еволюції класичного марксизму.
- «Економічна картина» світу К. Маркса та її зв'язок з принципами нової політичної філософії.
- Західний марксизм. Й. Діцген, А. Бабель, Ф. Мерінг, Д. Лукач, А. Грамші, П. Лафарг.
- Марксизм та неомарксизм: методологічна близькість і політична дистанція.
- Світоглядні підстави філософії неомарксизму.
- Проблема відчуження людини та шляхи її розв'язання.
- Франкфуртська школа. Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас.
- Сучасна комунікативна філософія.

Тема 4. Структуралізм і постструктуралізм

- Структуралізм (Ф. де Соссюр. Р. Якобсон. К. Леві-Стросс. Ж. Дерріда. Ж. Лакан. Р. Барт. М. Фуко).
- Семіотика культури.
- Ю. Лотман і Тартуська школа семіотики.
- Постструктуралізм (Ж. Дельоз. Ж.Ф. Ліотар).
- Проблема інтертекстуальності. Деконструкція.
- Постмодернізм (Ж. Дельоз, Ж Батай. Ж. Бодрійяр. Р. Рорті).
- Методологічні настанови постмодернізму.
- Філософія поверхні. Різома.
- Розуміння істини в постмодернізмі.
- Бунт проти влади мови і дискурсу. Відмова від метанарративів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ.

Тема 5. «Філософія життя»

- Соціокультурні та світоглядні джерела «філософії життя».
- Ірраціоналізм А. Шопенгауера. «Світ як воля та уява». Волюнтаризм.
- Ф. Ніцше та переоцінка всіх цінностей. Вчення про надлюдину.
- О. Шпенглер «Присмерк Європи».
- Соціологічне крило «філософії життя». Ф. Тьонніс. Ґ. Зіммель.
- Психологічне крило «філософії життя».
- Інтуїтивізм А. Бергсона.. З. Фройд і виникнення психоаналізу.
- Неофрейдизм. А. Адлер та ідея комплексу неповноцінності.
- Архетипи К.Г. Юнга.
- В. Райх як засновник фрейдомарксизму.
- «Гуманістичний психоаналіз» Е. Фромма.

Тема 6. Феноменологія. Екзистенціалізм. Герменевтика

- Феноменологія. Е. Гусерль.
- Феноменологічна редукція. Інтенціональність.
- Життєвий світ і система.
- Феноменологічний ідеалізм (М. Гайдегер, Г. Шпет).
- Феноменологічний метод (М. Шелер, Н. Гартман, П. Рікер, Ж.П. Сартр, М. Мерло-Понті).
- Екзистенціалізм як філософія людського існування.
- Джерела екзистенціалізму (С. К'єркегор, Л. Шестов, М. Бердяєв, Х. Ортега-і-Гассет).
- Релігійний екзистенціалізм Г. Марселя, К. Ясперса.
- Атеїстичний екзистенціалізм М. Гайдегера, А. Камю, Ж.П. Сартра.

- Людина в умовах відчуження, соціальних криз, граничних ситуацій.
- Проблема свободи в екзистенційній філософії.
- Проблема життя і смерті.
- Загальна проблема й історичні коріння герменевтики.
- Проблеми герменевтики в творчості М. Гайдегера.
- Онтологічна герменевтика Х.Г. Гадамера.
- Онтологічно-гносеологічна герменевтика П. Рікера.

Тема 7. Сучасні школи релігійної філософії

- Зв'язок філософської та релігійної свідомості. Поняття релігійної філософії.
- Мусульманська філософія.
- Іудейська філософія.
- Вплив філософії буддизму на європейську філософську думку.
- Синкретичні філософські течії.
- Сучасна християнська філософія.
- Релігійне осягнення сучасних природничо-наукових теорій (П. Тейяр де Шарден).
- Неоавгустіанство та неотомізм (Е. Жільсон, Ж. Марітен, К. Войтила).
- Протестантський екзистенціалізм. Нова теологія.
- Теологія «християнського атеїзму» в постбультмановском і постбонхефферовском тлумаченні. Екуменістичні тенденції.

Тема 8. Сучасний філософський процес.

- Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії в XXI ст.
- Основні риси сучасної філософії: практицизм, еволюціонізм, релятивізм, конкуренція раціоналізму та ірраціоналізму, сциєнтизму та антисциєнтизму.
- Аксіологічна забарвленість філософського знання.
- Прозорість кордонів між філософсько-світоглядними парадигмами.
- Основні «повороти» мейнстріму сучасної філософії: антропологічний (1830-1850), когнітивний (1865-1920), лінгвістичний (1920-1979), постмодерністський (1979-по теп. час).
- Місце української національної філософії в історії світової філософської думки.
- Перспективи розвитку філософського знання в XXI столітті.

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Blackburn, S. The Oxford Dictionary of Philosophy. Third Edition. Oxford University Press, 2016.
2. Edmonds, David; Warburton, Nigel. Philosophy Bites Back. Oxford University Press, 2012.
3. Вступ до філософії. Історико-філософська пропедевтика : Підруч. для студ. вищих закладів освіти / Г. І. Волинка [и др.] ; ред. Г. І. Волинка. - К. : Вища школа, 1999. - 623 с.
4. Петрушенко, В. Л. Філософія: Курс лекцій: Навч. посібн. - 2-ге вид., випр. і доп. – Львів: Новий світ-2000, Магнолія плюс, 2003.
5. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремінь, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005.
6. Philosophy. The curriculum of the integral module on philosophy. – Minsk: Educational Institution Belorussian State Medical University, 2014. 25 c.

Додаткова література:

1. Law, St. Philosophy / St. Law. N. Y.: DK Publishing, 2007. 352 p.
2. Pecorino, P. A. An Introduction to Philosophy. An online Textbook [Electronic resource]. – CUNY: Queensborough Community College, 2000. – Mode of access: http://www.qcc.cuny.edu/SocialSciences/ppecorino/INTRO_TEXT/CONTENTS.htm.
3. Asante, M. K. An African Origin of Philosophy: Myth or Reality? 2004. Available at: http://www.asante.net/articles/26/afrocentricity/
4. Shield, C. Ed. *The Blackwell Guide to Ancient Philosophy.* Oxford. 2003.
5. Socrates Ebo. Restoring the African origins of philosophySkhid. 2018. No 5(157). P.9-16.
6. Zeller, E. Outlines of History of Greek Philosophy. *Longmans, Green Publ.*, London. 1886. Available at: https://archive.org/details/outlinesofthehis00zelluoft/page/n9
7. Александрова, О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: ПАРАПАН, 2002. 169 с.
8. Додонова В.І. Постнекласичний дискурс соціальної раціональності: Монографія. Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2011. 340 с.
9. Лузан, А. О. Вступ до філософії: навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2013. 135 с.
10. Причепій, Є.М. Філософія: Підручн. / Є.Причепій, А.Черній А, Л.Чекаль. К.: Академвидав, 2006.
11. Сморж, Л.О. Філософія: Навч. посібн. К. : Кондор, 2011. 414 с.
12. Філософія: Навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П.Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. 7-те вид., випр. і доп. К.: Вікар, 2010. 455 с.
13. Філософія: Підручн. для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. Л.В.Губерського. Харків: Фоліо, 2013. 510 с.

14. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення) : Навч. посіб. / за ред. акад. НАН Україні Л.В.Губерського. К.: Знання, 2009.
15. Філософія: Підручн. для студ. вищих закладів освіти / І. В. Бичко [та ін.]. 2. вид., стер. К. : Либідь, 2002. 408 с
16. Філософський енциклопедичний словник / Ред.: Шинкарук В.І. та ін.; Нац. Акад. наук України; Ін-т філософії ім. Г.С.Сковороди. Київ: Абрис, 2002.
17. Хрестоматія з історії європейської філософії : Навч. посібн. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України; під заг. ред. В. Л. Петрушенка. Львів : Новий Світ-2000, 2013. 570 с.

ДОДАТОК
до модуля І

Плани семінарських занять:

Семінар 1.

Тема: Особливості формування філософського знання як взаємодіалогу філософських учень

План заняття

І. Обговорення теоретичних питань

1. Сутність філософського знання
2. Головне завдання філософії
3. Особливості діалектичного та метафізичного способу мислення
4. Особливості філософського знання у гуманітарній системі знань

ІІ. Проблемна дискусія.

Семінар 2.

Тема: Історичні засади формування світоглядної системи філософського знання

План заняття :

І. Обговорення теоретичних питань

1. Особливості міфологічного світогляду
2. Табу як основа формування первісної моралі
3. Походження, проблематика філософії як світогляду
4. Сутність філософської рефлексії

ІІ. Проблемна дискусія.

Семінар 3.

Тема: Особливості філософського мислення представників давньогрецької досократичної філософії

План заняття :

І. Обговорення теоретичних питань

1. Наукова періодизація античної філософії
2. Особливості становлення давньогрецького філософського мислення
3. Світоглядні принципи формування давньогрецької філософії
4. Проблематика досократичної філософії

ІІ. Проблемна дискусія.

ДОДАТОК
до модуля ІІ

Плани семінарських занять:

Семінар 1.
Тема: ***Раціоналізм античного світогляду***
План заняття :
І. Обговорення теоретичних питань
5. Вплив міфологічного світогляду на формування філософських систем Античності
6. Людиновимірність античного світогляду
7. Вплив гносеологічних засад античного світосприйняття на західноєвропейську філософську думку.

ІІ. Проблемна дискусія.

Семінар 2.
Тема: ***Теоцентрична спрямованість середньовічного світогляду***
План заняття :
І. Обговорення теоретичних питань
5. Сакральне у західноєвропейському середньовічному світосприйнятті
6. Містичний досвід осягнення реальності у західноєвропейській чернечій традиції
7. Співвідношення віри і розуму у світоглядних системах Середньовіччя.

ІІ. Проблемна дискусія.

Семінар 3.
Тема: ***Ісламська релігійна доктрина як основа моралі мусульманських держав: історія та сучасність***
План заняття :
І. Обговорення теоретичних питань
5. Релігійна зумовленість арабо-ісламського філософського світогляду
6. Віра і знання в мусульманській культурі
7. Традиціоналізм ісламської культурної традиції

ІІ. Проблемна дискусія.

ДОДАТОК
до модуля ІІІ
Плани семінарських занять

Семінар 1.
Тема: Позитивістська парадигма сучасності

План заняття:

1. Класифікація філософсько-світоглядних парадигм сучасності. Основні філософські напрямки і течії – репрезентанти парадигм. Сциєнтизм.
2. Загальні риси «першого позитивізму» (О. Конт, Г. Спенсер, Дж.С. Міль).
3. «Другій позитивізм». Характеристика емпіріокритицизму (Е. Мах, Р. Авенаріус).
4. Неопозитивізм. Школи «логічного позитивізму», «логічного атомізму», «лінгвістичного аналізу». Аналітична філософія.
5. Постпозитивізм (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд). Принципи філософія науки.

Семінар 2.
Тема: Структуралізм і постструктуралізм

План заняття:

1. Структуралізм (Ф. де Соссюр. К. Леві-Стросс). Семіотика культури. Тартуська школа семіотики.
2. Постструктуралізм. Ж. Дерріда. Ж. Лакан. Р. Барт. М. Фуко. Ж. Делез. Ж.Ф. Ліотар.
3. Постмодернізм. Ж Батай. Ж. Бодрійяр. Р. Рорті. Методологічні настанови постмодернізму.
4. Загальна оцінка сциєнтистських парадигм сучасної філософії (прагматизм, неокантіанство, неогегельянство), їх переваги та недоліки.

Семінар 3.
Тема: Сучасний філософський процес

План заняття:

1.Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії. Аксіологічна забарвленість філософського знання.
2.Поняття філософського процесу. Основні «повороти» мейнстріму сучасної філософії. Взаємозбагачення філософсько-світоглядних парадигм.
3.Місце української національної філософії в історії світової філософської думки.
4.Перспективи розвитку філософського знання в XXI столітті.